II KURATOVIN RUNOJA

КОМИ КЫВ

Коми кыв, ме тӧда,
Ыджыдтор оз шу на,
Тӧда ме и сійӧ —
Оз и сӧр на уна.

Тайӧ кыв мем дона,
Небыд, мича, гора —
Вунӧдас ен мыжӧс,
Кодыр сійӧн кора!

Тайӧ муса кылӧн
Чой-вок сёрнитӧны,
Тайӧ кылӧн меным
Ай-мам бурсиӧны!

Тайӧ кыв ме кывлі
Аслам люлю дінын,
Сійӧ менам вунас
Сӧмын дзебанінын!

Тайӧ кывлысь мичсӧ
Сьӧлӧмӧн ме кылы —
И ме медводз сьӧн
Ньӧжьӧника сылы...

KOMIN KIELI

Komin kielen tiedän
vähän kertoilevan,
tiedän myös sen harvoin
turhaa juoruilevan.

Tää kieli mulle soi
vienosti, kauniisti —
synnitkin sillä voi
rukoilla anteeksi!

Sisarukset kaikki
sillä puhelevat,
sillä vanhempani
muakin siunaavat.

Tämä tuttu kieli
kehtooni jo kiiri,
saa sen vaimenemaan
vasta haudan piiri!

Kauneuden kielen tään
aisti sydämeni —
virisi itsestään
myös ensilauluni.

Тайö кылöн мукöд
Гораджика сьылас –
Сё кызь сюрс пель сэкі
Уна буртор кылас!

1857

Kansaa toisen verran
sadoin ja tuhansin
laulaa uuden kerran
sen säkein sointuvin.

ПÖЧ

Йöз шы вуджис му-вндз вылö,
Став грезд колис тыртöм дзык,
Сöмын пöчö чöпснас, кылö,
Кывтын сюргö ньöжьöник.

Ныр-вом, ки-кок пöчлöн сiмöсь,
Тöдан, вывтi важöсь нин!
Кузь шог гöрöм сылысь кымöс,
Сöмын вель на югыд син.

Чукыра та паръяс вылын
Серам оз нин тöдчывлы,
Уджтöг оз нин овсьы сылöн,
Уджтöг зэв шог пöчöлы!

Дзугыль пöчö печкö, печкö,
Ыджыд пыш тош печканас;
Öти кинас тошсö нетшкö,
Мöднас сунис нюжöдас.

Вугыртöм мысьт мукöддыръя
Бара пыр и палялас!
«Он тай уджышт та ун пыръя!
Сёйны сёя!» — видчыштас.

ISOÄITI

Pellot täyttyy hälinällä,
koko kylä hiljenee,
isoäiti värttinällä
kolpitsalla kehräilee.

Kasvot, kädet, jalat — arvaat —
voimattomat ovat kai.
Otsan uursi huolet karvaat.
Silmät kirkkaat, tottakai!

Ryppyisillä huulillansa
hymyä ei enää näy,
toimetonna ollessansa
suruiseksi mummu käy!

Värttinällä mummu moinen
kuontalosta kehräilee;
partaa nyhtää käsi toinen,
toinen lankaa muovailee.

Nukahtaa jos uupuessa,
oitis ylös kavahtaa.
«Työ ei joudu nukkuessa!
Työstä leipä!» — lausahtaa.

Кодыр карнан, кодыр тоин
Сёрсянь джоджӧ усьласьӧ —
Жеб ки пуктӧм! «Эськӧ воин,
Ортӧй, кучкин морӧсӧ!»

Со сумлабич вылын мыськӧ
Нырсӧ, куньмысьт синсӧ, кань.
«Керка чышкыштны мем. Кыськӧ
Локтас гӧсьт зэв, гашкӧ, шань.»

Сутшиктӧдас. «Тэ кӧть, пиӧ,
Сибирад сэн гаралышт
Мамсӧ. Шуда нэм ло сійӧ!...»
. . . .

1866

Korento tai milloin petkel
putoo alas orrelta —
Harmillista! «Lienevätkö
kuolemasta enteitä!»

Kissa pesee lavitsalla
nenää silmät ummessa.
«Lakaistaanpa. Voihan olla,
vieras tulee mieluisa.»

Poikaansa hän kaipailee:
«Siperiassa siellä
kai äitiänsä muistelee...»
. . . .

ГРЕЗДСА НЫВ КАРСА БАРИНЛЫ

Мый тэ ме вылö сiдз воан,
Мича барин – сьöлöмшöр?
Весьшöрö тай нюмыд петö,
А ме ас пиö ог тöр...
Эн тэ видзöд меным синмö,
Эн тэ чабрав киöс мэм,
Он тэ окышт парöс менсым,
Морöсöс он малышт нэм!

Ышмын, кокныд барин, ышмын!
Вешйы сэтшöм сёрнинад...
Мем-ö овны сэнi, карын,
Мем-ö югыд жыръясад
Вежнявны да ручкуасьны?
Мем оз лöсяв кринолин,
Шылыд джодж вылад ме вильда,
Эзысь кизьыд ёрас син...

Сэнi вежсян, роч кодь лоан!
Кодкöд меным рочасьны?
Вывтi мича тэ, ме ог лысьт
Тэнсьыд сьылы сывъявны...
Зарни! Корсь тэ ассьыд пöвтö;
Тэ понда, дерт, оз узь мöд...
Абу менам тэ: оз воны
Паныд тöлысь шондiкöд.

MAALAISTYTTÖ KAUPUNGIN HERRALLE

Mitä minusta nyt tahdot,
nuoriherra herttainen?
Hymyilet, ja turhaan luulet,
että sillä pehmenen...
Kun et katso suoraan silmiin
etkä tartu kädestä,
älä suotta suikkaa suuta,
älä liioin likistä!

Suotta leikit, hento herra!
Enpä huoli kuullakaan.
Kaupunkiinko tämä tyttö,
suureen saliin loistavaan
keikkumaan ja kieroilemaan?
Ei, en kaipaa korsettiin!
Lattioillas liukastuisin,
häikäistyisin hopeisiin...

"Opit venäläisten tavat!"
Mistä saisin seurani?
Kovin olet kaunis herra
halvan halattavaksi...
Kultaa! Etsi vertaistasi,
vuokses valvoo joku muu...
Minä en; ei koskaan kohtaa
toistaan aurinko ja kuu.

Видлы, шуан, карлысь кӧрсӧ;
Оз кӧ сьӧлӧм вылам во,
Бӧр мед муна муса грездӧ;
Некод кутысь сэк оз ло?
Тэ тай ышмын кага моза;
Ачыд барин да он куж
Кыв джын шуны грездса йӧзлы...
Мун син водзысь, дявӧлдвуж!

Арталан-ӧ тэ, мый менам
Абу дасьтӧм грездса зон?
Сійӧ мича, сійӧ мелі,
Сійӧ мездас менӧ, ён!
Мездас тіян вокысь, сӧмын
Шуны кыв... Ой, бӧб морт, пов!
Сыысь окала ме сійӧс,
Сыысь пукта сылы лов!

1862

Sanot: Tule, katso, maista,
ellet mielly kaupunkiin,
palata saat mielihyvin
kotimetsiin rakkaisiin.
Hupsit, herra, niin kuin lapsi,
vaikket kylän kansalle
sanaakaan saa sanotuksi.
Matkoihisi, ryökäle!

Luulet varmaan, etten voisi
kylän poikaa rakastaa?
Hän on kaunis, hän on hellä,
vahva on, mua puolustaa!
Sana vain, hän puolustaa myös
veljiltäsi, tolvana!
Siksi lemmin häntä, siksi
olen hänen omansa!

ЛЕВЛÖН ЮКÖМ

Коркö ӧтилаын бура зэв
Олісны Руч, Кӧин, Пон и Лев.
На костын тай вӧлі пуктӧм
Кыйсьыны пыр ӧтвылысь
М'оз коль ӧтмындаӧн юктӧм.
Ог тӧд кыдз и мыйӧн, сӧмын медводз Руч
Кӧрӧс кыяс
И юксьыны сьӧн коралас.
Воасны, воас и Лев. Сэк гыжъяс табралас.
Лев шуас: «Ми нёльӧн.»
И нёль торйӧ косяляс кӧрӧс.
«Тайӧ тор» — шуас — «мем, кыдз лӧсьӧдчимӧ.
Тайӧ мем кыдз Левлы,
Этайӧ мем, сы понда мый ме медвына,
А тайӧ тор дінӧ код пондас кыскысьны,
Сійӧ ловйӧн оз чечны.»

1869

LEIJONA JAKAJANA

Elelivät kerran yhtenä joukkona
kettu, susi, koira ja leijona.
Keskenänsä he sopivat
yhdessä vain metsästellä,
ja jos saalista on kellä,
tasan kullekin siitä jakavat.
Mene ja tiedä, kuinka ja millä, mutta kettu
ensiksi poron nappaa
ja jakoon kutsuu muita.
Ne saapuvat, tulee myös leijona. Se kyntensä
näyttää.
Ja sanoo: «Neljähän meitä on.»
Ja neljään osaan repii poron.
«Tämä pala» — se sanoo — «tulee minulle
sovittuna,
tämä pala taas, koska olen leijona;
tämäkin on minun, olenhan voimakkain;
ja palan tämän luo ken aikoo uskaltaa
se hengellään saa maksun suorittaa.»

ГУТ

Мудзӧм тут,
Вӧв тай локтӧ гортас гӧрӧн.
Мегыр вылас сылӧн сьӧрын
Пуксьӧм Гут.
Мӧд Гут лэбзиг налы паныд
Мегырвывсаыслысь сэн
Юалӧ: «Кысь бергӧдчанныд?»
— Синъястӧ тэ босьтiн эн? —
Чатӧртӧм мысьт нырсӧ вылӧ
Мегырвывса шуӧ сылы:
— Аддзан, кыскам гӧр?
Тӧд жӧ, йӧйнӧш, гӧрим!
Шань мый вайӧдӧ ен бӧр,
Этша кӧ, ми мудзысь пӧрим!

Кывлынныд-ӧ, дыддысьяс,
Инвалид кыдз ошйысьлас?

1867

KÄRPÄNEN

Palaa hevonen
väsyneenä kotiin auraa vetäen.
Sen mukana luokilla istuen
matkusti kärpänen.
Toinen kärpänen lentää vastaan,
luokilla istujalta
kysyy: «Mistäs sitä palataan?»
— Etkö näe sattumalta?
takakenossa nokkavasti
luokilla istuja lausahti.
— Auraa vedämme näin.
Olemme kyntäneet, typeryskö ei sitä tiedä?
Hyvä, että Luoja vie kotiinpäin.
Vähältä piti, oli väsymys viedä!

Kuulitteko, lukijani,
siinä invalidi parastansa pani!

*

Эз кӧ шог вӧв, гаж эг тӧдӧ,
Шогтӧг гажыс дзугыльмӧдӧ:
Мича енвевт, кор и кымӧр
Югыд шондiсӧ тай кусӧ!
Кор и сьӧкыд шогыд суас,
Пыр на олас олӧм муса!

1859

❄

Iloa ei suru estä,
surutta ei ilo kestä:
Taivas loistaa, vaikka pilvi
auringonkin kätkee alleen!
Surussakin elämä on
kallein taakka kantajalleen!

ГУГОВЛÖН

Важöн узьö сылöн мывкыд,
Дзуглясьö пыр сылöн сьöлöм.
Сюйö сылы пель пытшкас ті
Императорлысь капелла,
Мöд пеляс оркестръяс лэдзö,
Ворсасны мед öтпырйысьöн
Вагнерысь и Оффенбахысь,
Сійö пондас важ ног узьны!
Нырборд вылас Цицеронöс,
Мöд вылас Сократöс лэптö,
Мед на юр пыдöсъяс вылö
Вожасяс Брадло и равзас
Индия и вичко йылысь –
Сійö дзугыльмас тай важ ног!

1874–1875

GUGOV:

Unessa on hältä järki,
mieli maassa lakkaamatta.
Hänelle jos korvaan pistät
tsaarin hovisoittokunnan,
toiseen suuren orkesterin
soittelemaan lakkaamatta
Wagnerit ja Offenbachit —
hän vain nukkuu vanhaan tapaan.
Ciceron jos sieraimeensa,
Sokrateen taas toiseen työnnät,
korvanjuureen vaikka tunkee
Bradlaugh[1], huutaa opetustaan
kirkosta ja Intiasta —
hän vain murjottaa kuin ennen!

---

[1]Charles Bradlaugh (1833 — 1891), englantilainen radikaali ja vapaa-ajattelija.

*

Велӧдысь мем ӧтпыр шуис:
«Йӧз мывкыдӧн эн тэ ов!»
Ӧтпыр сэжи эз сӧр вывті:
Сылысь мывкыд мем эз ков.

1866

❄

Opettaja kielsi: «Älä
käytä toisten järkeä!»
Eipä erehtynyt: sitä
kaipaakaan en häneltä.

❄

Ме философ этшаника,
Меын сотчӧ енлӧн кень.
Унаторысь донаджыка
Пукта тэнӧ, мича энь.

1868

❄

Lie kipinää jumalaista
ja filosofiakin:
sinua, kaunista naista,
arvostan korkeimmin.

*

Кор кӧть паныд воан мем,
Ма кодь серам пыр нин эм
Паръяс вылад. Сьӧлӧмшӧрӧ!
Ӧти ма да ӧти ма –
Кодi абу умлӧма
Ӧти мысь? Огӧ сӧрӧ!
Морта-мортӧс маяснам
Важӧн нин ми курзьӧдам.

1868

❄

Kun vain tulet vastaani,
hunajaa on hymysi
huulillasi. Kullanmuru!
Hunajaa, vain hunajaa —
eikö ala uuvuttaa
meden määrä? Siinä suru!
Niin kuin liika hunaja
maistumme jo karvaalta.

*

Йöз дiнын ме олi,
Да кыдз тыртöминын,
Ачимöс ме аддзи
Öткаöн йöз дiнын.

Синъяс водзын войтыр
Лоис ветлысь шойяс...
Ловъя мортöс корсиг
Эг удз ме кузь войяс!

Дыр ме корси зiля:
Воисны сэк паныд
Синъяслы тэ синъяс,
Долыд еджыд баныд.

Шоналысь пыр сьöлöм
Синъяс югöръяссьыд —
И ме шуи аслым:
«Шудтö аддзин ассьыд!»

Кыдз мем муса, мича
Тыдовтчин сэк, чойö!
Мый оз сетны медводз,
Быдтор тшыг гöсьт сёйö!

❄

Muiden kanssa elin,
silti tyhjiössä,
yksin vaeltelin
ihmistungoksessa.

Kansa, ruumiita vain,
muistutti kaaosta...
Öitä valvoin ja hain
elävää joukosta.

Etsin ahertaen
ja silloin edessäin
iloaan kuultaen
kasvos ja silmäs näin.

Lämmitti sydämein
säteet silmiesi —
sanoinkin itsellein:
«Tapasit onnesi!»

Niin kaunis, herttainen
miten voit ollakaan!
Syö ahne vieras sen,
mitä ei saisikaan!

Ошкыны ме кузя
Ог нин ошкы тэнö;
Бур тэ, абу мысьтöм,
Рам да-й ставыд сэнi!

Мукöд дыръя мывкыд
Тэнад дзугыльмöдö;
Мукöд дыръя сёрни
Тэнад унмовссьöдö!

Кöнi сiйö, кодöс
Аддзыны ме кöсйи?
Кöнi лолöс лэптысь,
Кодöс аслым вöзйи?

Кöнi, кöнi, кöнi? —
Да тэ эн зэв повзы!...
Тэысь кындзи, сiсьйöг,
Некод мем оз ковзы!

Му тай абу енвевт;
Абу ангелъяс сэн;
Ен кö сиас, тэкöд
Лоам шудаясöн!

Вежöраöсь, муса
Морта-мортлы лоам;
Ен кö сиас, тадзи
Ангелъясöдз воам!

1860

En kehun vuoksi vain
ylistä sua enää:
hyvä, et ruma lain,
tyyni — se siihen jää!

Ajatuksesi saa
joskus suruisaksi;
sanasi unettaa
väliin kamalasti!

Missä on se, jonka
uskoin löytäväni?
Missä tarpeellinen,
sielun auttajani?

Missä, missä, missä?
Vaan älä kavahda!
Vain sua, armas, tässä,
en muita rakasta!

Ei taivas enkelein
maakaan olla voisi;
Luoja jospa laupein
onnen meille soisi!

Järkevästi voimme
toistamme rakastaa;
enkelit suo, Luoja,
meidän saavuttaa!

❄

«Идеал тэ менам, Анна,
Дзык тэ ангел рожабана,
Идеал»... «Вой эз коль кузь» —
Шуис сійӧ, — «тӧд пӧ, узь!»

1868

❄

«Olet ideaali, Anna,
enkeli, kuin taivaan manna
sielulleni...» — «Aurinko
nousee kohta, nuku jo!»

*

Каналляыд менам мусук
Вой шӧр войын пышьӧм. Пон
Абу вермӧм сiйӧс видзны;
Тӧдан, озыр вӧлӧм зон!

Гусьӧникӧн менсьым босьтӧм
Сьӧлӧм — да неыджыд сьӧм...
Шогысь гыбытчыны юӧ —
Ваыс зэв пӧ кӧдзалӧм!

1866

❄

Lemmittyni, lempo vieköön,
sydänyöllä karkasi.
Koirakaan ei vartioinut —
miehen arvaa rikkaaksi.

Viekkaasti on multa viety
sydän — sekä lompakko...
Voisin vaikka jokeen juosta —
mutta se on jäässä jo!

*

Миян сёрни вӧліс долыд,
Миян сёрни нюжаліс,
Сы понда мый пызан вылын
Бур доз вина суласіс.

Буракӧ, эг этша юӧ,
Шонавлыштлӧм юрын вем,
Сы понда мый сылӧн гӧтыр
Зэв нин муса лоис мем.

1868

*

Juttelimme leppoisasti,
juttelimme kauankin,
siksi, että hän toi pöytään
uljaan viinaputelin.

En vain pääni lämmikkeeksi
kallistanut pulloa;
siksi, että liian rakas
on jo hänen vaimonsa.

*

Ӧтпыр зэв мем дзугыль лоис,
Ас пиӧ эз ло нин тӧрӧм!
Мый нин? — шуа. Пурт ме босьті —
Да и вундi... няньысь шӧрӧм!

Мӧдысь сьӧлӧм потлiс шогысь,
Видзӧд — гӧгӧр дзугси, гартчи...
Дыр-ӧ?... Шыбытчи ме юӧ —
Да ме мӧдлапӧлас вартчи!

Коймӧдысь ме ёри олӧм,
Кувны ковмис меным бара —
Шыбытчи нин би вылӧ сэк —
Да и ӧзтi ме сигара!

Пуртӧй, ваӧй, биӧй! Кыдзи
Дона олӧмӧс тi босьтад?
Шогысь тiянӧс ог корсь нин...
Шогъяс! Асьныд менӧ косьтад!

1867

❄

Kerran uuvuin elämääni,
uskoin: tukehtua alan!
Mitä tehdä? Tartuin veitseen,
sillä viilsin — leipää palan.

Toisen kerran murhe mursi
sydäntäni surkeasti...
Kuinka kauan? Juoksin jokeen —
uin sen toiseen rantaan asti!

Taaskin tuntui elämäni
kuolemaksi kirotulta.
Liekkeihin jos heittäytyisi? —
Otin sikariini tulta.

Veitsi, vesi, tuli! Kuinka
elämäni kalliin viette?
Suruuni en teitä etsi.
Surut! Itse kyllin liette!

ГУГОВЛӦН

Дас во олі ме, мед вӧліс мамлӧн акань
И мед эз вӧв сылы дзуглясьны минут...
Мӧд дас олі ме, мед велӧдчыны умтӧдз
И м'оз тшыгъявны роч велӧдысьяс тут.
Коймӧд дассӧ ас вӧсна нин кӧсйи овны —
Бара кынӧм сэн эз бура пуны кут!
Ружмасны и мукӧд орган нёльӧд дасӧ;
Со нин синмӧй доймӧ... Ӧні бергӧдчас-ӧ
Мелань ен? Зэв кевмыся, мед висьӧм
Регыдджыка жугӧдыштас лы-сьӧм!

1870

GUGOV:

Vuosikymmenen jo elin äidilleni,
ettei hetkeäkään ehtis suremaan.
Toisen opinnoille, jotta eivät nälkää
näkis opettajat Venäjänkään maan.
Kolmannen jo aioin elää itselleni —
vatsani ei enää terve olekaan!
Neljäs kymmen: kuihtuu koko sisustani,
silmänikin sammuu... Nytkö Jumalani
vastaa? Rukoilen vain, että luuni
pian murskaks polttais taudin uuni!

*

Бара шог, дзик ӧтка шог мем!
Мед кӧть эльтiс эськӧ кодкӧ,
Код вылӧ кӧ шуны позис,
Ас вылӧ вом сӧмын додкӧ...

Вомӧй ошкӧ енмӧс, йӧзӧс;
Енмыс пӧ оз кӧсйы лёксӧ;
Йӧзыс пӧ тай, он кӧ сетчы,
Эльтнысӧ оз лысьтны воксӧ!

1866

❄

Surua vain yhtä mittaa!
Jospa joku kiroaisi,
että oman napinansa
julki sanotuksi saisi.

Suuni kiittää Luojaa, kansaa:
Luojahan ei pahaa sallis,
kansakaan ei kiroo, sille
veljen rauha on niin kallis!

ГУГОВЛÖН

Висьö менам морöс,
Висьö менам син;
Дерт, мем шог, а тайö,
Вокъяс, абу сплин.

Уджалö-ö гыö
Грезд кыдз кодзувкот,
Сöрö-ö зон нывлы
Долыд анекдот.

Тайö важ ног воö
Сьöлöм вылö мем,
Ме ог вöйтчы, юас
Мед мый сэнi-й эм.

1874–1875

GUGOV:

Rintani on sairas,
silmiin koskee niin;
suru, veljet, se on
enemmän kuin *spleen*.

Käykö kylän kansa
työhön uuraaseen,
kertoneeko poika
kaskun tytölleen?

Sydämeeni palaa
kaikki entinen.
Kysykööt, en salaa,
kerron kaiken sen.

ПАСЪЯС СИНТӦМЛӦН

I

Весьшӧрӧ ме мысся: пемыдва оз мын!
Ва пыр аддзыны мем лоас тэнӧ, югыд!
Зэв нин сёр мем лоис тіян лун шӧрын,
А вой матыстчӧ на, пемдӧмсӧ он дугӧд!..
　　Коркӧ, уна уджавліг,
　　Виччысьлі ме гусьӧник
　　Ойбыртан кад, вой, мед аски
　　Бара пелька уджалас ки.
　　Муніс тайӧ райса кад.
　　Немкерӧм и пемыд — ад:
　　Зарни асыв ог нин виччысь,
　　Удж вылӧ ме ог нин мычччысь!

II

«Дыр-ӧ гортын пукавны мем? Петлӧ!» —
Шуи ме — и войбыд ветлі...
Кар сайӧ тай кыдзья менам петсьӧм,
Кодыр йӧзлӧн шонді вӧлі лэччӧм.
Менсьым равзӧм эз кыв некод ылысь;

SOKEAN MERKINTÖJÄ

I

Vaikka kuinka pesen, silmiini se jää,
maailmani eteen sama musta vesi.
Keskipäiväni on iltahämärää,
yö, jo kohta saavut pimeyksinesi!
Väsyneenä varhemmin
salaa sitä odotin,
omaa lepoaikaa, yötä,
jonka jälkeen jatkaa työtä.
Siinä oli taivaani.
Nyt on yöni helvetti:
aamun kultaa odottamaan
pysty en, en työhön samaan.

II

«Lähden! Enempää en istu tässä!»
sanoin — kuljin pimeässä...
Kauas kulkea on raskaanlaista,
kun ei toisillekaan päivä paista.
Kaukana ei kuultu huutoani:

А кык шондi аслам кымöс вылысь
Усьöма — и эг куж бергöдчыны...
Синтöмавны колö велöдчыны!
Эз вöв долыд меным, кодыр зэрöн
Резiс чужöмö и нöйтiс шерöн;
Эг ме вермы зэв и дзугыльмыны:
Синтöмавны колö велöдчыны!
Тöдлi шогъяс! Мудзмысьт ме эг пукав;
Ветлiгöн эг этшаысь му люкав:
Водзын мыльк да ва гöп ланьтöмаöсь...
Уси мытшасьмысьт и петi ваысь
Вöрзьöм кокöн... Синтöмкöд, дерт, бура
Коркö пондас овны и натура,
Оз кö пыр кут сiйöс конъявлыны...
Синтöмавны колö велöдчыны!
Чужöмöй и паськöм шуралiсны
Асья тöв вылын-и вайöдiсны
Войдурöс сэк ичöт мöсвöтлысьяс гортас...
Позьö миян аддзыны бур мортöс!

III

Аддзывны мем мамöс вöлi колö,
Кутшöма нин сiйö пöрысь олö?
Да пö важöн пемдöма н сiя...
Кыдзи аддзысям ми эня-пиа?
Кодi мем, код чой-вок, код бур тöдса,
Кодi лёк йöз — менам синлы пöдса...
Кыдзи нö ме буръяс костö инма?
Менам эм на сьöлöм югыд синма!

kaksi aurinkoa otsaltani
putosi — niin jäivätkin ne kaksi...
Täytyy opetella sokeaksi!
Hauskaa ei se ollut: sade nyyhki,
raekuuro kasvojani pyyhki.
Vaan en käynyt liian apeaksi:
täytyy opetella sokeaksi!
Kovat koin! Niin, levähtäen tuskin,
kesken matkan usein maata puskin:
kumpu, vesikuoppa sattui tiehen,
ääntä päästämättä kaatoi miehen...
Nousin vaivoin... Luonto sokealta
vaikka vielä sieppaa jalat alta,
kenties muuttuu armeliaammaksi...
Täytyy opetella sokeaksi!
Paimenpojat sitten taluttivat
kotiin kulkumiehen, kuivattivat
kasvot, vaatteet aamuahavassa.
Vielä hyvyyttä on maailmassa!

III

Äitiäni nähdä haluaisin,
kuinka vanhus elää, tietää saisin.
Mutta sokea on hän niin ikään —
toisiamme emme näkisikään.
Ken on ystäväni, omaiseni,
hyvä, paha — yhtä silmilleni.
Kuinka sitten löydän oman väen?
Sydämellä yhä tarkkaan näen!

IV

Тут кö синмöй бердас,
Кодкö, гашкö, вердас.
Cogito, vel rex,
Quam mandavit lex,
Vel spiritus sanctus, quam
Пернаа йöз виччысям.
Кыдзи лоас сэн, а колö тöдны:
Тшыгъявыв ва юигöн
Гудыр гöптысь кымыньöн
Синтöм вермас сэк жö-й пöдны...
Арталiг философ ног
Абу на сэн ыджыд шог.
Шогыс сэк, кор овмöдча...
Югыдтöг и эбöстöг сэк эновтча,
Понда воймыны пыр лунысь-лунö...
Выльсö ог тöд, важыс вунö,
Быд бур аддзывтöг и лыддытöг.
Быдсö тöда: кыдзи нö оз ляк
Сэки менö-й Пальса дяк?
Кыдзи оз пет сылöн лöг?
Вундас бара: «Тайö виршъяс керысь,
Кöть и синтöмджык Гомерысь,
Бöбджык Каспар Гаусерысь!»

IV

Silmäni jos umpeen jää,
joku kenties elättää.
Cogito, vel rex,
quam mandavit lex,
vel Spiritus sanctus, quam,
kristikansa, odotamm'.
Kuinka käykään, täytyy muistaa, että
rapakonkin partaalla
sokea voi hukkua
särpiessään kuravettä.
Filosofin kannalta —
eipä suruun aihetta.
Suru liittyy elämään...
Nyt vain valoa ja voimaa vaille jään,
eläimeksi muutun, tietämättä,
lukematta, näkemättä,
kaiken entisen voin unohtaa.
Miksi minua ei tallaamaan
Pal'sa-pappi saavukaan?
Nyt hän voisi lausahtaa
viiltävästi: «Tuolta suoltuu sana
vielä Homerosta sokompana,
Kaspar Hauseria tollompana!»

V

Менӧ ворсны гораньӧн
Ичӧт пиян корӧны.
Пышъявны ог понды, шуа,
Колӧкӧ ме кутала.

Лӧсялім-и синъясӧс
Кӧрталӧны чышъянӧн,
Кӧрталӧны, ноксьӧны зэв,
Мед ог аддзы нинӧм ме.

«Кӧртав сійӧс ёнджыка!
Син джын, вокӧ, тыдалӧ,
А оз высьтав, эстшӧм мудер!» —
Ӧти шуӧ ме йылысь.

Лэдзисны — и куті ме
Нёль-ӧ-витӧс ӧтпырйӧн.
Венсьыны сэк менам пиян:
«Быдсӧ аддзис пӧ, да кысь!»

Вылысь кӧрталісны; пыр
Бара зонмӧс куті ме.
«Быдсӧ аддзӧ!» — шуалӧны, —
«Да оз висьтав веськыда!»

— Висьтала ме веськыда,
Весьшӧрӧ м'оз вежныд пет...
Во гӧгӧр пыр тадзи ворса —
Эштi ёна велавны!

V

Sokkosille pyytävät
pikkupojat minua.
Sanon, etten karkuun juokse,
kiinni otan mieluummin.

Sovittiin, ja silmäni
huivin peittoon sidottiin,
sidottiin, ja tiukkaan solmuun,
etten mitään näkisi.

«Sido, veikko, tiukempaan!
Toinen silmä siltä on
näkyvissä, vaikkei kerro!»
sanoo yksi minusta.

Irti pääsin — kiinni sain
neljä-viisi sukkelaan.
Pojat siitä kiistelemään:
«Sehän näkee — kuinka niin?»

Toisen kerran sidottiin.
Jälleen pojat kiinni sain.
Tuumivat: «Se näkee kaiken,
ei vain meille tunnusta!»

— Voinhan suoraan tunnustaa,
ettei kateeksenne käy...
Koko vuoden tätä leikin —
siinä ehtii oppia!

VI

Быдся гораньöн ме ворслі!
Эг пыр кутлы, а пыр корслі.
Кöртаси ме эськö дас нёль арöн
Омофорöн кöть орарöн!
На пыр эг ме аддзы эськö му выв,
Да ме мувывсасö сэк эг юав!

Регыд вежсьыліс сэк олöм;
Вежсялісны дум и колöм...
Абу ангел тай быд монак нима!
Лöздукöс, мундир и схима —
Ас кöп серти пасьтасьöны наöн,
А ме вöлі кöртасьла боаöн.
Мича ныра мукöд лунö
Бур сьöлöма вылö мунö...
Кызь арöса ышман ныр ни сьöлöм
Сук боа пыр важöн вöлöм
Оз аддзы — и майбыр! Но Киприда
Пышйис киысь, сюрис мем Фемида.

Синъясöс мем кöртавлігöн
Сэк Фемида гусьöникöн
Юрист-горань меным серавлывліс,
Серамас и шог кöть кывліс...
Тырмас, вокъяс! Сэсся ог ме йöртав
Йöзöс тюрмаö — и сэи ог кöртав!

VI

Sokkosilla leikittelin.
Sainko kiinni? Tavoittelin.
Olin neljäntoista — halusin
papinkaavun laskoksin
silmät peittää, maata näkemättä,
maallisista mitään kysymättä.

Elämäni muuttui pian,
mieli, tunteet tarvitsijan...
Eivät ole munkit enkeleitä!
Suitsukkeet ja kaavut heitä
eivät muuta. Itse kaavun heitin,
naisen kaulapuuhkaan silmät peitin.
Kaipasin vain nöpönenää,
hyvää sydäntä en enää...
Kaksikymmenvuotias ei tästä
entisestä elämästä
mitään nähnyt — mutta ohi meni
Kyprotar, jäi Themis osakseni.

Siteen luoden silmilleni
juridiikka-leikilleni
Themis naureskeli, vaan — niin luulin —
naurussa myös surun kuulin...
Riittää, veljet! Vankilaan en heitä
ihmistä, en silmiäni peitä!

Олі быдсяма йӧз дiнын,
Кодкӧд ворслі, вунӧдi нiн...
Пыравлі ме школаӧ и сулі
Школяръясӧс ворсiг. Шулі:
«Корсьӧ, аддзад!» Но ме весьӧпӧрны
Эг вермы, мед важ курс выльысь сӧрны.

Ой, кӧть олӧм меным дона,
овны мудзи, мудзи ёна...
И мый ичӧт дыръя вӧлі колӧ,
Дум вылӧ мем бара волӧ:
Бара му выв лоис меным тюрма;
Дыр-ӧ петан ӧдзӧсӧ ог сюр ме?

И кӧть сiдз жӧ пемыд гу сай,
Ми-воклы сы горань муса;
Тамыш син ни кузь бедь сэн оз ковны,
Сэтӧн вошӧмысь оз повны;
Гу пытшкысь тай туйяс разӧдчӧны
И быд туйӧд пасӧдз волывлӧны!

VII

Висьтавласны, олас-вылас
Вифинияын Финей;
Сiйӧ эз вӧв ме моз чинтӧм,
Сiйӧ вӧлiс ме кодь синтӧм.

Tuskin muistan, minne veikin
tieni, kenen kanssa leikin...
Menin kouluun, kouluväen
kanssa leikin, selittäen:
«Etsi, löydät!» Enkä pelästynyt,
vanhaan houreeseen taas jähmettynyt.

Oi, on elämä niin kallis —
väsymys ei elää sallis...
Mitä joskus lapsen mieli halaa,
mieleeni se nyt taas palaa:
vankeus on elämäni tulos;
enkö kohta täältä löydä ulos?

Haudan pimeyteen mennen
leikin sokkoa kuin ennen;
pitkä sauva tarpeeton on siellä,
eksytä ei sillä tiellä;
haudan takaa tiet jos eroavat,
kaikki määränpäähän johdattavat!

VII

Eli kerran, taru kertoo,
Bithynian Phineus,
mahtavampi minua,
mutta yhtä sokea.

«Тэ моз ми ог пӧдӧ муын» —
Гарпияяс раксьӧны: —
«Колльӧдам ми гу вылӧдзыд —
И бӧр карӧ — гуын кӧдзыд...

Паськыда ми югыд вылын
Гулюяскӧд, кутшъяскӧд
Лэбалам, ог гуӧ пырӧ...
Кув, эн пов! И шог сэн бырӧ!»

VIII

Садьмысьт асылын ог восьтыв
Колян синъясӧс ме дыр;
Эг-ӧ тут нин вошты лунъяс
Войковнас, ме пола пыр...

Синъясӧс ме восьтӧдала
Полігтырйи ньӧжйӧник...
Асыв аддзывла на ӧнӧдз —
Ва пыр моза, этшаник...

Инда ӧшинь; еджыд чышъян
Сёрнитысьлысь аддза на...
Эсаульша! Синтӧммыны
Пола ме не тэ вӧсна.

Тэ он шыбит менӧ бурӧн,
Сӧмын, гашкӧ, дӧзмӧдас...
Мӧд ног сэки оз и позь тай,
Сэки муса пышйывлас.

«Maahan emme sua seuraa»,
rääkäisevät harpyijat,
«saatamme vain hautaan asti,
lähdemme taas sukkelasti...

Kuljemme vain siellä, missä
kotkat sekä kyyhkyset,
emme haudassasi tuolla...
Suru, pelko pois! Saat kuolla!»

VIII

Silmieni jäännöksiä
aamuin pelkään avata;
pelkään, että pimeyttä
erota en valosta...

Vähitellen, peloissani
silmiäni availen...
Niin kuin veden läpi näen
vielä aamun hivenen...

Ikkunasta puheen kuulen,
valkohuivi häilähti...
Toisen vaimo! Sokeutta
pelkään, mutten vuoksesi.

Tiedän, ettet hevin hylkää,
mutta saatat ärsyttää...
Eipä toisin voisi olla,
muuten luokseni et jää.

Пола, кодыр синтӧмма ме,
М'оз шу муса эсаул:
«Эз кӧ гӧтыр вылӧ видзӧд,
Эськӧ синтӧмӧн эз кул.

Сэк эз вежӧкты тай эськӧ
Бур Микола нинӧкор,
И эз дорйы эсаулӧс,
И эз мыждӧм вӧв майор!»

IX

Локтӧ менам вой,
Локтӧ кузь и сьӧд,
Ыджыд воськола,
Мудзӧм оз тай тӧд...

Керӧс эн сувтӧд
Сылы туй вылас —
Сійӧ енвевтӧдз
Мусянь чеччыштас!

Море эн вольсав
Сылы кок улас —
Пӧльысь кокныда
Вавыв исковтас!

Оз пышйы та вой
Биысь, шомысь моз...
Сыысь саӧссяс,
А оз югды поз!

Pelkään, että ystäväni
sanoo: «Puolisoani
jos ei oisi nähnyt, ei hän
sokeana kuolisi.

Kunnon Mikola ei silloin
epäilisi ikinä,
ystävää ei puolustaisi,
eikä kantais syytettä!»

IX

Yöni saapuu jo,
pitkä, pimeä,
suurin askelin,
levähtämättä.

Vuorta tielleen ei
auta kohottaa —
maasta taivaaseen
se voi kurkottaa!

Merellä jos tien
koetat sulkea,
kepeään se käy
veden pinnalla!

Eipä karkota
tuli, kekäle...
Itse nokeutuu
eikä valaise!

Локтӧ менам вой,
Локтӧ кузь и сьӧд,
Ачыс нем оз шу
И оз бур кыв тӧд.

Быд сер вуштӧма,
Быдтор сорлалӧм
Пемыдын-и ме
Сӧмын торъялӧм...

Шонді кусӧдіс
И оз ломзьӧд мем
Тӧлысь-кодзувсӧ,
И оз ломзьӧд нэм!

Синъяс кӧрталіс,
Мед не аддзыны,
И эз кӧртав вом,
Мед мем лолавны!

X

Кытчӧ ті дзебинныд мамӧс?
    Нуӧдӧ гу вылас писӧ.
Ӧти пуд кыкнанлӧн... Нуӧдӧ –
    Нюжӧдӧм кисӧ!

Гаж вылӧ битӧмӧсь синъяс,
    Шог вылӧ синваӧн тырӧсь...
Няра эг бӧрдлыв, мед вӧвліс шог
    Курыд и гырысь!

Yöni saapuu jo,
pitkä, pimeä,
ei se kuuntele,
saapuu mykkänä.

Haavat hiertyen
pitkään pimeään
aivan sekaisin
yksinäni jään...

Päivän peitti yö
eikä lämmitä,
kuuta, tähteä
ei se sytytä!

Sitoi silmäni,
etten mitään nää —
auki jätti suun,
niin voin hengittää!

X

Minne te äitini veitte?
    Hautaa ei poikansa tiedä.
Saman sain kohtalon... Haudalleen
    voitteko viedä?

Ilo ei silmiin tuo tulta,
    suru ne kyynelin valaa...
Liioin en itkenyt, murhe niin
    paisuu ja palaa!

Чӧжсьӧма синваӧй ӧнi...
    Маманӧй! Гу вылад уся...
Мый тэа-меа зэв шудтӧмӧсь,
    Абу тай гуся!

1870–74

Paljon jo kyyneltä kertyi...
    Äitini! Haudalles palaan...
Onnettomia me molemmat,
    ei se jää salaan!

*

Ой, олӧм, олӧм! Тэнсьыд донтӧ
  Ме лэпта лунысь лунӧ.
Ми тэкӧд видчыны ог пондӧ,
  Тэ кольччы, а ме муна...

Тэ, олӧм, майбыр помтӧм нэма
  И коркӧ шаньджык лоан...
И мыйла менам мустӧм тема
  Пыр «кулӧм», гӧгӧрвоан.

Мед вешъяс, тэ дiнӧ ме мелi;
  Сiдз кывла унджык буртӧ...
Во кызь вит тэнсьыд няйттӧ келi,
  Кӧть вит час дзоридз курта...

Быд дзорыдз регыд косьмас, кулас,
  Да-й ме тшӧтш вӧлись накӧд!
Ой, мӧд йӧз коляс енвевт улас...
  Ой, енмӧй, менӧ такӧд!

Ой, олӧм, олӧм! Тэнсьыд донтӧ
  Ме лэпта лунысь лунӧ.
Ми тэкӧд видчыны ог пондӧ,
  Тэ кольччы, ме... дерт, муна...

1867

*

Oi elämä! Taas kalliimpana
päiväsi mulle toistuu.
Ei meille tarpeen riidan sana,
kun jäät, tää poika poistuu...

Oi loppumaton! Päiväs vasta
käy vielä kauniimmiksi...
Jos heitän puheet «kuolemasta»,
elämä, tiedät, miksi.

Sinua muistan lempeämmin,
se auttaa jonkin verran.
Iän kaiken liejussasi rämmin,
ja kukan löysin — kerran.

Pian kukka kuihtuu kukan lailla,
niin soisin kuolevani.
Vaan toiset elää näillä mailla —
nyt auta, Jumalani!

Oi, elämä! Taas kalliimpana
päiväsi kallis toistuu.
Ei meille tarpeen riidan sana,
jää vain — tää poika poistuu...

CASTRENIANUMIN TOIMITTEITA

1. Erkki Itkonen, Terho Itkonen, Mikko Korhonen, Pekka Sammallahti: Lapin murteiden fonologiaa. 1971.
2. Pekka Sammallahti: Material from Forest Nenets. Grammatical Sketch, Two Short Texts, Vocabulary. 1974.
3. Pertti Virtaranta: Vienalaisia lastenlauluja. 1973.
4. Mikko Korhonen, Jouni Mosnikoff, Pekka Sammallahti: Koltansaamen opas. 1973.
5. Seppo Suhonen: Liivin kielen näytteitä. 1975.
6. Viljo Nissilälle 21.8.1973.
7. Lauri Posti ja Terho Itkonen (toim.): FU-transkription yksinkertaistaminen. 1973.
8. Eero Kiviniemi, Ritva Liisa Pitkänen, Kurt Zilliacus: Nimistöntutkimuksen terminologia. Terminologin inom namnforskningen. 1974.
9. Seppo Suhonen: Lähisukukielten muoto-oppia ja lainasuhteita. 1974.
10. Eila Hämäläinen ja Kaisu Juusela (toim.): Castrenianum. 1975.
11. Eila Hämäläinen und Kaisu Juusela (red.): Castrenianum. 1975.
12. Vienan runonlaulajia ja tietäjiä. Aatu Kurosen (1907), Petri Lesosen (1908) ja Iivo Marttisen (1908) muistiinpanot. Julk. Helmi Virtaranta. 1975.
13. Suomalais-ugrilaisen kielentutkimuksen symposiumi Petroskoissa 26. —27.3.1974. 1975.
14. Pekka Sammallahti: Sodankylän saamelaisten entistä elämää Elsa-Marja Aikion kertomana. 1975.
15. Pertti Virtaranta: Karjalaisia sananlaskuja ja arvoituksia. 1976.
16. Fennistiikan opinnäytteitä 1886—1975. 1977.
17. Juha Janhunen: Samojedischer Wortschatz. Gemeinsamojedische Etymologien. 1977.
18. Pertti Virtaranta: Inkeriläisiä sananlaskuja ja arvoituksia. 1976.
19. Kaisu Juusela ja Heikki Paunonen (toim.): Murrenäytteitä sadan vuoden takaa. 1978.

20. Ilmari Vesterinen: Pääpainollisen tavun jälkeisen soinnillisen dentaalispirantin edustus Tuuloksen murteessa. 1980.
21. Tamás Márk ja Pirkko Suihkonen (toim.): Folia Hungarica 1. 1981.
22. Jarmo Elomaa (toim.): Inkerin bibliografia. 1981.
23. Kasvumaa. Eeva Niinivaaran kirjoituksia vuosilta 1923—1981. 1981.
24. Viljo Tervonen ja Irene Wichmann (toim.): Suomalais-unkarilaisten kulttuurisuhteiden bibliografia vuoteen 1981. 1982.
25. Mikko Korhonen ja Pertti Virtaranta (toim.): Ulkomaanlehtorit Unkarissa 17.—22.5. 1982. 1983.
26. Fennistiikan opinnäytteitä II. 1984.
27. Lauri Kettunen: Vatjan kielen Mahun murteen sanasto. 1986.
28. Ilkka Firon ja Mikko Korhonen (toim.): Folia Hungarica 2. Unkaria Suomessa. 1987.
29. Aulis J. Joki: Kaukomailta ja työkammioista. 1988.
30. Ritva Liisa Pitkänen, Jorma Rekunen ja Jyrki Kalliokoski (toim.): Lapinjoen varrelta. 1988.
31. Seppo Suhonen (toim.): Ferdinand Johann Wiedemannin muisto. 1989.
32. Tiit Kukk: Vesjegonskin karjalaisten tšastuškoja. 1989.
33. Márta Csepregi (toim.): Folia Hungarica 3. Helsingin yliopiston unkarilainen laitos 60-vuotias. 1989.
34. Márta Csepregi (toim.): Folia Hungarica 4. Esitelmiä unkarin kielestä. 1989.
35. Riho Grünthal, Sirpa Penttinen & Tapani Salminen (eds.): IFUSCO 1988. Proceedings of the Fifth International Finno-Ugrist Students' Conference, Helsinki, 22–26 May 1988. 1989.
36. Johanna Laakso (toim.): Komin kansan ensimmäinen runoilija. 150 vuotta I.A. Kuratovin syntymästä. 1990.

Castrenianumin
toimitteita

Suomalais-ugrilaista sukukieltämme komia eli syrjääniä puhuu Kominmaalla, pohjoisen Uralin länsipuolella sijaitsevalla laajalla alueella, nykyään äidinkielenään yli kaksisataa tuhatta ihmistä. Komin kielellä ilmestyy jatkuvasti kaunokirjallisuutta ja lehtiä, ja sen opetusta Komin ASNT:n kouluissa pyritään tätä nykyä entisestään tehostamaan. Komin kielellä kirjakielenä onkin pitkät perinteet: vanhimmat kirjalliset muistomerkit, Permin piispan Tapanin kehittämillä aakkosilla kirjoitetut ns. muinaispermiläiset tekstit, ovat 1300-luvulta.

I. A. Kuratov (1839 — 1875) oli komien kansallisen taiderunouden perustaja. Hän polveutui komilaisesta maalaispappi- ja talonpoikaissuvusta, toimi opettajana ja keisarillisen sotilashallinnon virkamiehenä eikä lyhyen elämänsä aikana saanut runoistaan julki kuin muutaman kappaleen. Jälkimaailma, joka vasta kymmeniä vuosia hänen kuolemansa jälkeen pääsi tutustumaan hänen kirjalliseen jäämistöönsä, hämmästyy hänen runoutensa syvällistä vilpittömyyttä ja sitä taitoa, jolla Kuratovin aikoihin kirjallisesti lähes täysin viljelemätön komin kieli on saatu taipumaan eurooppalaisen runouden klassisiin muotokeinoihin. Kotimaassaan Kuratovia on 1920-luvulta lähtien, jolloin hänen säilyneet runonsa tulivat yleisön tietoon, ansaitusti kunnioitettu kansallisrunoilijana, komien Aleksis Kivenä.

Tässä kirjassa julkaistaan kolme Kuratovin tuotantoa ja elämänvaiheita käsittelevää esitelmää, jotka pidettiin 30.11.1989 Helsingin yliopiston suomalais-ugrilaisen laitoksen järjestämässä Kuratovin syntymän 150-vuotisjuhlasymposiumissa, sekä Kuratovin runoja suomennoksineen.